IQTISODIYOTNI MODERNIZATSIYALASHDA SUN'IY INTELLEKTNING O'RNI VA AHAMIYATI

[1]Raximova Dilrabo Oktyabrovna, [2]Choriyeva Umida Abdig'ofur qizi
[1]Axborot texnologiyalari va menejment universiteti dotsenti p.f.f.d PhD
[2]Axborot texnologiyalari va menejment universiteti magistranti
https://doi.org/10.5281/zenodo.17680553

Annotatsiya. *Ushbu maqolada iqtisodiyotni modernizatsiyalash jarayonida sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining ahamiyati, ularning iqtisodiy samaradorlikka ta'siri va raqamli transformatsiya sharoitida qo'llanilish imkoniyatlari yoritilgan. Sun'iy intellekt iqtisodiyot tarmoqlarini modernizatsiyalashda muhim vosita sifatida namoyon bo'lib, ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish, boshqaruv tizimlarini takomillashtirish hamda innovatsion yondashuvlarni joriy etishda keng imkoniyatlar yaratadi.*

Annotation. *This article explores the significance of artificial intelligence (AI) technologies in the modernization of the economy, their impact on economic efficiency, and opportunities for application in the context of digital transformation. Artificial intelligence serves as an essential tool in modernizing various sectors of the economy, optimizing production processes, improving management systems, and introducing innovative approaches.*

Аннотация. *В данной статье раскрывается значение технологий искусственного интеллекта (ИИ) в процессе модернизации экономики, их влияние на экономическую эффективность и возможности применения в условиях цифровой трансформации. Искусственный интеллект является важным инструментом модернизации различных отраслей экономики, оптимизации производственных процессов, совершенствования систем управления и внедрения инновационных подходов.*

Kalit so'zlar: *iqtisodiyotni modernizatsiyalash ,sun'iy intellekt, raqamli transformatsiya, innovatsion iqtisodiyot, avtomatlashtirish, qaror qabul qilish tizimi, iqtisodiy samaradorlik, intellect, texnologik yangilanish.*

Hozirgi davrda iqtisodiyotni modernizatsiyalash jarayoni sun'iy intellekt texnologiyalarisiz tasavvur etib bo'lmaydi. Jahon miqyosida raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi mamlakatlar raqobatbardoshligini belgilovchi asosiy omillardan biriga aylandi. Shu nuqtai nazardan, sun'iy intellektni iqtisodiyot sohalariga tatbiq etish modernizatsiya jarayonining eng muhim tarkibiy qismi sifatida qaralmoqda. SI texnologiyalari iqtisodiy faoliyat samaradorligini oshirish, inson omiliga bog'liqlikni kamaytirish hamda resurslardan oqilona foydalanish imkonini beradi.

Ushbu tadqiqotda tahliliy, taqqoslash, tizimli yondashuv va iqtisodiy modellashtirish metodlari qo'llanildi. Shuningdek, xalqaro tajribalar asosida sun'iy intellektning iqtisodiyot tarmoqlarida qo'llanilishi tahlil qilindi. Ma'lumotlar Jahon banki, Xalqaro Valyuta Fondi, va OECD hisobotlari asosida o'rganildi.

Sun’iy intellekt iqtisodiy modernizatsiya jarayonining ajralmas qismiga aylanmoqda. U nafaqat ishlab chiqarish jarayonlarini takomillashtiradi, balki boshqaruv tizimining sifatini ham tubdan o‘zgartiradi. Shu boisdan, davlat darajasida AI infratuzilmasini rivojlantirish, kadrlar salohiyatini oshirish va ilmiy-tadqiqot faoliyatini qo‘llab-quvvatlash zarur. Kelgusida sun’iy intellekt asosida shakllangan raqamli iqtisodiyot mamlakatning barqaror rivojlanishi va global raqobatbardoshligini ta’minlashda asosiy omil bo‘lib xizmat qiladi.

Sun’iy intellektning iqtisodiyotni modernizatsiyalashdagi o‘rni va ahamiyati bugungi kunda strategik masala sifatida qaralmoqda. Jahon tajribasi shuni ko‘rsatmoqdaki, sun’iy intellekt texnologiyalarini milliy iqtisodiyotning barcha tarmoqlariga joriy etish, mamlakatning raqobatbardoshligini oshirishda muhim omil bo‘lib xizmat qilmoqda. Xususan, AQSh, Xitoy, Yaponiya, Janubiy Koreya kabi davlatlar sun’iy intellekt sohasiga katta miqdorda investitsiyalar yo‘naltirib, iqtisodiyotning yangi raqamli modelini shakllantirmoqda.

O‘zbekiston uchun ham bu jarayon dolzarb ahamiyat kasb etadi. Mamlakatimizda “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi doirasida sun’iy intellekt asosida ishlovchi axborot tizimlarini ishlab chiqish, davlat boshqaruvida raqamli yechimlarni kengaytirish va iqtisodiy faoliyatni avtomatlashtirish bo‘yicha keng ko‘lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Shu bilan birga, SI texnologiyalarini ishlab chiqarish, transport, energetika, moliya va xizmat ko‘rsatish sohalarida joriy etish orqali samaradorlikni oshirish imkoniyati paydo bo‘lmoqda.

Sun’iy intellektning iqtisodiy tizimdagi o‘rni faqat texnologik yangilanish bilan cheklanmaydi. U iqtisodiy tahlilning sifatini o‘zgartiradi — ya’ni, ma’lumotlarga asoslangan qarorlar qabul qilish jarayonini tezlashtiradi, inson omilidan kelib chiqadigan xatoliklarni kamaytiradi va prognozlash mexanizmlarini takomillashtiradi. AI algoritmlari yordamida ishlab chiqarish zanjirlarini optimallashtirish, iste’molchilar xatti-harakatlarini tahlil qilish, bozor talabini oldindan aniqlash va resurslardan tejamkor foydalanish imkoniyati yaratiladi.

Shuningdek, iqtisodiyotda sun’iy intellektni keng joriy etish mehnat bozori tuzilmasiga ham sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. Bir tomondan, avtomatlashtirish jarayonlari ayrim an’anaviy kasblarga ehtiyojni kamaytirsa-da, boshqa tomondan, yuqori malakali IT mutaxassislarga, ma’lumot tahlilchilari va raqamli strateglarga talabni oshirmoqda. Shu sababli, mamlakatda sun’iy intellekt bo‘yicha malakali kadrlarni tayyorlash, ilmiy-tadqiqot markazlarini qo‘llab-quvvatlash, hamda universitetlar va ishlab chiqarish o‘rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash muhim vazifa hisoblanadi.

Yana bir muhim jihat – sun’iy intellektdan foydalanishda axloqiy va huquqiy masalalar. Ma’lumotlar maxfiyligi, algoritmik xolislik va inson huquqlarini himoya qilish bo‘yicha aniq me’yoriy baza shakllantirilishi zarur. Raqamli ishonch va ma’lumot xavfsizligi tamoyillari asosida AI texnologiyalarining joriy etilishi iqtisodiy barqarorlikni ta’minlashda muhim ahamiyatga ega bo‘ladi.

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, sun’iy intellekt iqtisodiyotda quyidagi asosiy yo‘nalishlarda samarali natijalar bermoqda:

1. Ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish orqali xarajatlarni qisqartirish;
2. Tahliliy tizimlar yordamida qaror qabul qilish sifatini oshirish;
3. Bank-moliya tizimida xavflarni bashorat qilish va boshqarish;
4. Raqamli xizmatlar sifatini yaxshilash orqali mijozlar ehtiyojiga mos yechimlar ishlab chiqish.

Shuningdek, AI texnologiyalarining joriy etilishi iqtisodiy o‘sishni jadallashtirish va yangi ish o‘rinlarini yaratish imkonini bermoqda.

Xulosa qilib aytganda, sun’iy intellekt iqtisodiyotni modernizatsiyalashda yangi bosqichni boshlab berdi. U nafaqat ishlab chiqarish va boshqaruv tizimlarini takomillashtiradi, balki iqtisodiy rivojlanishning sifat jihatidan yangi modelini shakllantiradi. Kelgusida sun’iy intellektga asoslangan iqtisodiy ekotizim — innovatsion iqtisodiyotning asosi sifatida shakllanadi. Shu bois, davlat siyosati darajasida AI texnologiyalarini milliy rivojlanish strategiyalariga integratsiya qilish, ilm-fan, ta’lim va ishlab chiqarish o‘rtasida uzviy aloqani kuchaytirish, bu sohada xalqaro hamkorlikni kengaytirish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 17-avgustdagi PQ–5232-son qarori “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risida.
2. Schwab, K. (2016). The Fourth Industrial Revolution. World Economic Forum.
3. OECD (2023). Artificial Intelligence in Society. OECD Publishing.
4. Xalqaro Valyuta Fondi (2022). Digitalization and Economic Growth. IMF Report.
5. Jahon banki (2023). World Development Report: Data for Better Lives.
6. Karimov, I. (2019). Raqamli iqtisodiyot va sun’iy intellektning istiqbollari. TDIU nashriyoti.
7. Tursunov, B. (2021). Sun’iy intellekt va iqtisodiy innovatsiyalar. Ilm Ziyo jurnali.
8. MIT Technology Review (2022). The Future of AI in Economic Systems.
9. PwC (2023). AI and the Global Economy: The Next Wave of Growth.
10. Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2017). Machine, Platform, Crowd: Harnessing Our Digital Future. W.W. Norton & Company.